Voorschoten, Veurseweg 3
Huize Bijdorp: Keukengebouw

bureau voor bouwhistorisch onderzoek J.A. van der Hoeve
Acaciastraat 12 bis A, 3551 BG Utrecht
tel: 030 - 2430147 en 06 - 11360167
jvanderhoeve@telfort.nl

1. Inhoud

1 1. Inhoud
2 2. Voorwoord
3 3. Bouwgeschiedenis van het Keukengebouw
10 4. Beschrijving exterieur
10 4.1. Bouwmassa
10 4.2. Gevels
13 5. Beschrijving interieur
13 5.1. Kelder
14 5.2. Begane grond
14 5.3. Eerste en tweede verdieping
16 6. Waardestelling
16 6.1. Gemeentelijk monument
16 6.2. Waardestelling
Waardestellingsrepresentatietekeningen (I-III)

2. Voorwoord

Deze bouwhistorische verkenning met waardestelling van 'Huize Bijdorp' is in het laatste kwartaal van 2020 opgesteld in opdracht van de Congregatie van de H. Catharina van Siëna, zusters Dominicanessen van Voorschoten, vertegenwoordigd in dezen door P.J.J. Meijs.
De uitvoering van het onderzoek en de rapportage waren in handen van het *bureau voor bouwhistorisch onderzoek J.A. van der Hoeve* (Utrecht).

Het hoofdgebouw is bezocht op 17 september, 8 oktober en 14 oktober. Uitgesloten waren de privé-appartementen. Deze zijn voorzien van dekvloeren, voorzetwanden en verlaagde plafonds. Om desondanks een indruk te verkrijgen is in september één leegstaand appartement bezocht (B 252), gesitueerd op de kapverdieping van het landhuis. In het pensionaat en het nieuwe pensionaat hebben inspecties plaatsgevonden boven verlaagde plafonds om resten van oude interieur-afwerkingen vast te leggen. Dit is samen T. van Ettinger uitgevoerd.
Alle foto's zijn van eigen hand, tenzij anders genoemd.

Het archiefonderzoek werd beperkt door de coronamaatregelen die van overheidswege zijn opgelegd. Het huisarchief was gelukkig zonder beperkingen raadpleegbaar, ondergebracht in het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven (ENK) in het Kruisherenklooster in St. Agatha bij Cuijk. De belangrijkste bron voor de geschiedenis van de congregatie is de 'kroniek', een soort dagboek. Veel van de andere archieven waren digitaal raadpleegbaar, waaronder het bouwtekeningenarchief van de gemeente Voorschoten en diverse beeldbanken. Het kadastraal onderzoek is verricht door *H. Wierts, Historisch Onderzoeksbureau* (Groningen).
Binnen de genoemde beperkingen was het niet mogelijk om ook de 19de-eeuwse bouwtekeningen te achterhalen, uitgezonderd het entreegebouw-noviciaat en keukengebouw. Voor de andere gebouwen kon gelukkig gebruik gemaakt worden van de weergave van de bestaande toestand bij latere verbouwingen. Daarmee zijn voldoende gegevens verworven voor een analyse van de bouwgeschiedenis en een onderbouwde waardestelling.

Dit rapport maakt deel uit van een reeks samenhangende rapporten:
- Huize Bijdorp: Hoofdgebouw (inleiding)
- Huize Bijdorp: Landhuis & Kapel
- Huize Bijdorp: Entreegebouw, noviciaat en rector-gebouw
- Huize Bijdorp: Pensionaat
- Huize Bijdorp: Keukengebouw
- Huize Bijdorp: Nieuwe Pensionaat
- Huize Bijdorp: Bijgebouwen

Het onderzoek was niet mogelijk zonder ondersteuning en hulp. Hen wil ik op deze wijze en bij dezen bedanken. Het bezoek ter plaatse is mogelijk gemaakt door P.J.J. Meijs en T. van Ettinger. Veel dank gaat ook naar alle bewoners en personeel, die mij ontvangen, begeleid en – waar nodig – geassisteerd hebben bij mijn onderzoek. Verder gaat dank uit naar E. van Holland van Cob-Web en M. Pierey van Bouwaccent voor hun ondersteuning.
Ook de medewerkers van de (digitaal) geraadpleegde archieven dank ik voor de geleverde hulp. Speciaal moeten de medewerkers van het ENK genoemd worden, die onvermoeibaar stukken hebben gehaald en per ommegaande reproducties hebben geleverd.

Utrecht, 7 februari 2021
Jan van der Hoeve

3. Bouwgeschiedenis van het Keukengebouw

Eén van de moeilijkst te doorgronden delen van het complex is de verbinding tussen het landhuis (hoofdgebouw van het klooster) en het pensionaat, begonnen als verbindingsgang maar geleidelijk aan uitgebouwd tot een keukenvoorzieningen (begane grond en kelder) en slaapgelegenheid (eerste verdieping en kap/ tweede verdieping).

De zuidgevel van het landhuis omstreeks 1880 (huisarchief). Rechts is een tweelaags verbindingsgang met een plat dak te zien, de verbinding tussen het landhuis en nieuw gebouwde pensionaat.

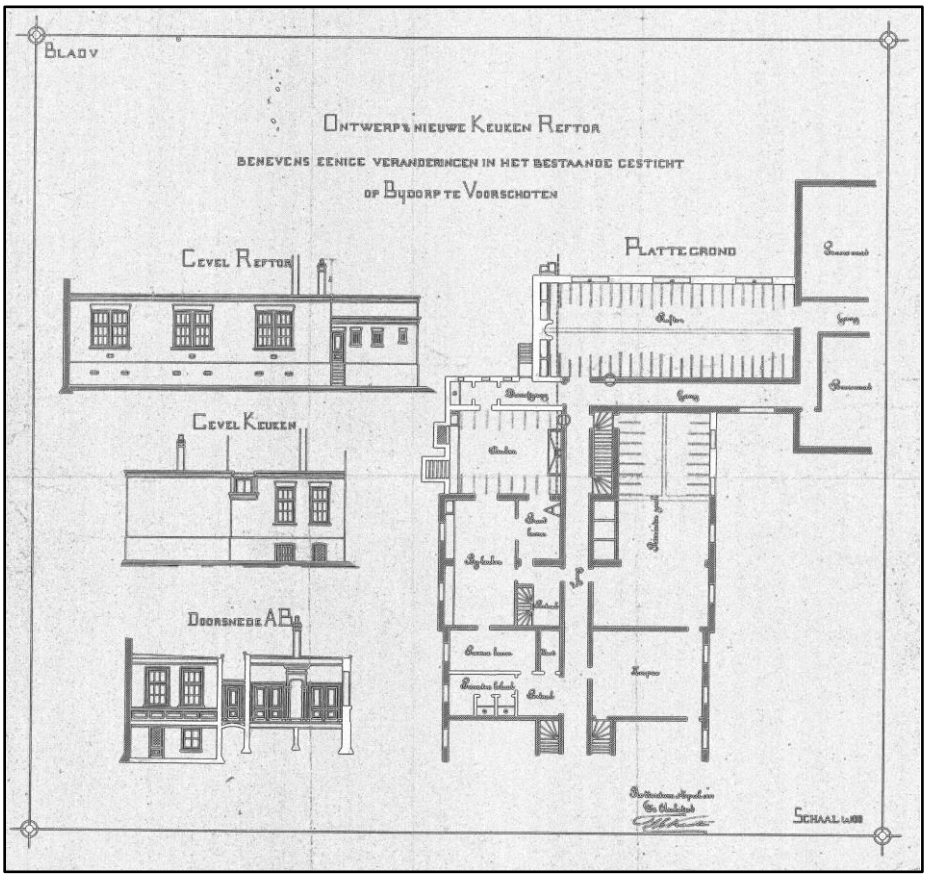

Bouwtekening voor de bouw van een keuken en refter, april 1887 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Rechtsonder is de handtekening van de architect T. Kanters te zien.

De oudste bebouwing op deze plaats is een tweelaags L-vormige verbindingsgang uit 1879, voorzien van een trappenhuis (binnenhofzijde). Te oordelen naar een foto uit circa 1880 en een bouwtekening uit 1887 waren de gevels nagenoeg blind.

In 1888 of 1889 (kadastrale registratie 1889) zijn drie eenlaags aanbouwen tegen deze verbindingsgang geplaatst, die een keuken, een refter en een uitbreiding van de recreatiezaal bevatten. Alleen de refter valt nog te herkennen in het huidige gebouw, herbestemd tot de keuken. Het ontwerp voor deze aanbouwen is gemaakt door de architect T. Kanters. De bouwtekening is in het archief van de gemeente Voorschoten behouden gebleven, de bijbehorende vergunning niet.

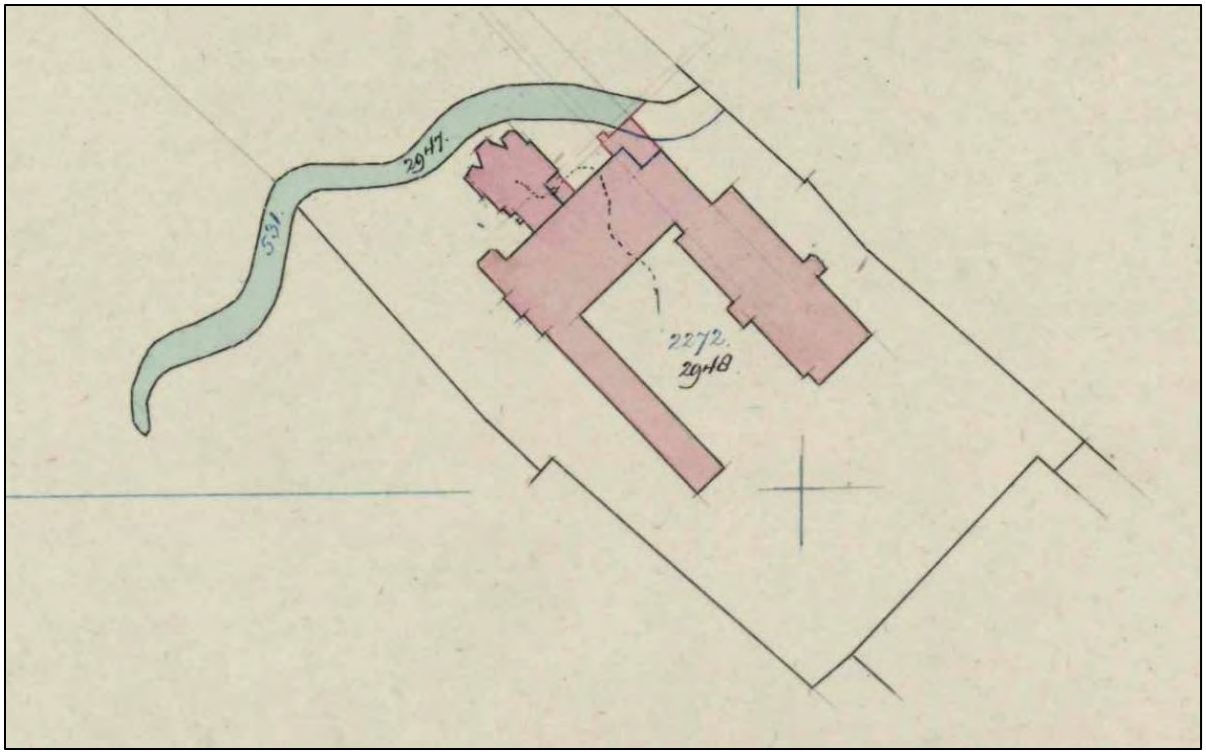

Hulpkaart Voorschoten sectie B archiefnr. 360 opgemaakt april 1920 (kadaster). Op deze tekening staan de uitbreidingen uit 1919 ingetekend, waaronder het keukengebouw en een aanbouw tegen de kapel. Een deel van de gracht voor het gebouw is gedempt.

In 1919 is het keukengebouw aanzienlijk uitgebreid en verhoogd tot twee bouwlagen met een kap. Belangrijk onderdeel was de toevoeging van een nieuw, hoog trappenhuis dat begane grond, eerste verdieping en zolder verbond. De bouwtekeningen zijn vooralsnog niet gevonden. Zeker is dat het ontwerp is getekend door de architect J.C.F. Margry (Jos), werkzaam in het architectenbureau Margry & Snickers. In de kroniek staat over het jaar 1919 een beschrijving van de werkzaamheden:[1] '*Het snel toenemen van het ledental der Congregatie had de behoefte aan een vergrooting van het moederhuis en van de kapel reeds lang doen gevoelen en eindelijk kwam er een tijdstip, dat zich behelpen niet meer doenlijk was. Teekeningen werden gemaakt en na lang beraad bleek het, dat aan de refterzijde van het huis de gelegenheid voor een uitbreiding 't gunstig was. In t bestek van den Heer Margry architect te R'dam, aan wien de bouw werd toevertrouwd, was opgenomen; eersten een nieuwe recreatiekamer te*

[1] ENK_AR-Z040, nr. 380: Kroniek 1919/ 231

bouwen op de bestaande uitgebouwde refter, en boven deze een nieuwe dormitorium, met een ruim aantal luchtige en lichte cellen; verder een trappenhuis, links van den refter met flinke portalen, kasten en W.C.'s. Dan verder nog een ruim vertrek voor de Z' Syndica met prachtigen kelder eronder en keurige achteruitgang ernaast, en boven dat vertrek nog een flinke kamer met aangrenzende badkamer. Om de zoo hoog noodige vergrooting van de keuken tot stand te kunnen brengen, moest de bestaande broodkamer, die eigenlijk een deel van de keuken uitmaakte, geheel weggebroken, evenals de provisiekamer, die langs de rechterzijde der kapel gelegen, een uitstekende gang kon worden, om het sousterrain met de kapel in verbinding brengen, dit laatste ten voordeele van 't noviciaat. De bestaande, nu door een betere vervangen recreatiekamer moest door een muur in twee localen verdeeld; het eerste gedeelte werd broodkamer, het 2de 'n zogenaamde waschkeuken, waar de groeten konden worden schoongemaakt, de vaten gewasschen, en zoo voorts. Een groote verbetering mag 't nog heeten, dat pensionaat- en kloosterzolder bij deze nieuwen bouw, in verbinding met elkaar konden gebracht worden.
... Het spreekt van zelf dat zulk een aanmerkelijke aanbouw, moest worden aanbesteed, en eveneens, dat dezelve aan den laagste inschrijver werd toegewezen. Dit bleek te zijn de Heer Niersman te Voorschoten (Aanbesteding 1 april '19). Omstreeks Paschen werd er een begin gemaakt met de werkzaamheden. In de eerste plaats moest een gedeelte van den vijver drooggelegd en de kelder worden uitgegraven; groote karweien, waar bij men op tal van moeilijkheden stuitte; water toch is een niet gemakkelijk te overwinnen, immer wederkeerende vijand en .. veengrond, zoo als 't bleek te zijn is geen hechte bodem om op te bouwen.'

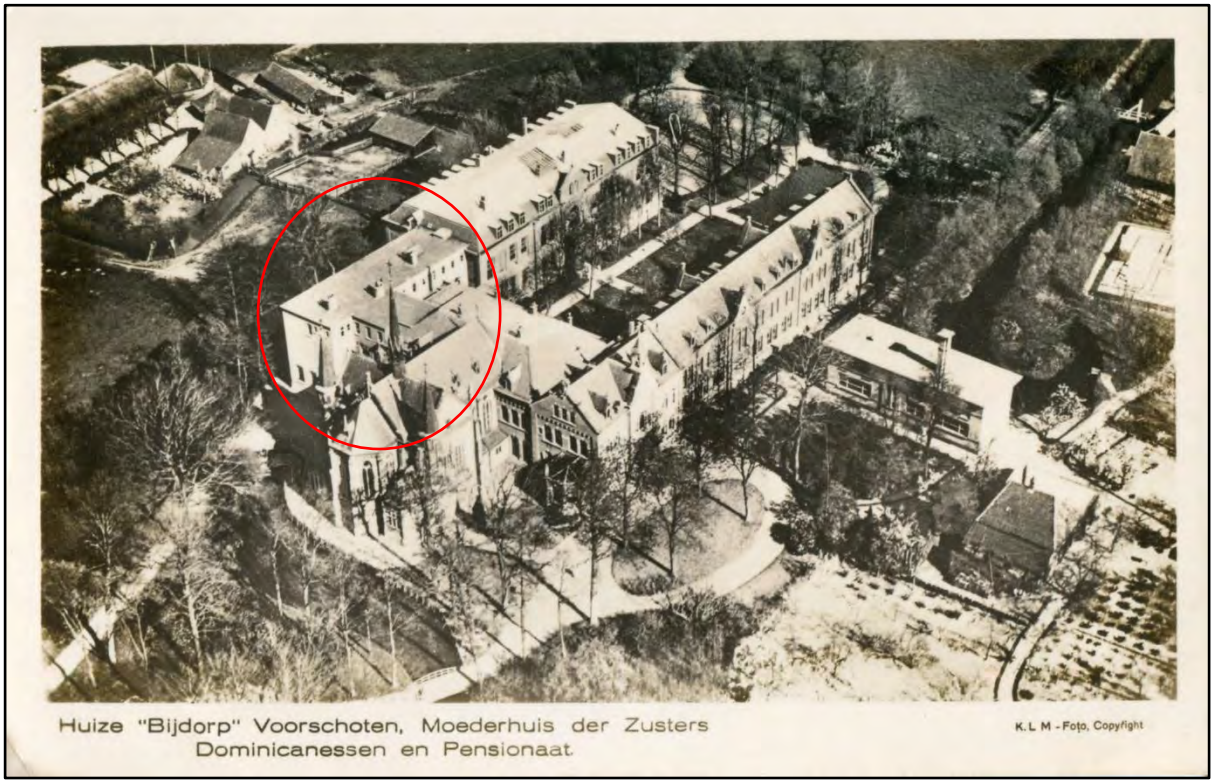

Luchtfoto van het gehele complex, ansichtkaart uit 1931 (collectie auteur). Het keukengebouw is hier als verhoogd tot drie bouwlagen en een plat dak.

Korte tijd later hebben opnieuw aanpassingen plaatsgevonden, waarbij de kap is vervangen door een extra verdieping. Ook hiervan ontbreken bouwtekeningen. In de kroniek worden

deze werkzaamheden vermoedelijk omschreven als onderdeel van de verbouwingen in de periode 1923-1925, maar een exacte duiding ontbreekt. Op een luchtfoto uit 1931 valt te herkennen dat de kap van het toenmalige keukengebouw is vervangen door een derde bouwlaag met plat dak. Een bouwtekening uit 1973 maakt duidelijk dat zich hier een middengang bevond met aan weerszijden slaapcellen. De eerste verdieping is op zeker moment herbestemd tot recreatiezaal, zoals blijkt uit een tekening uit 1968.[2]

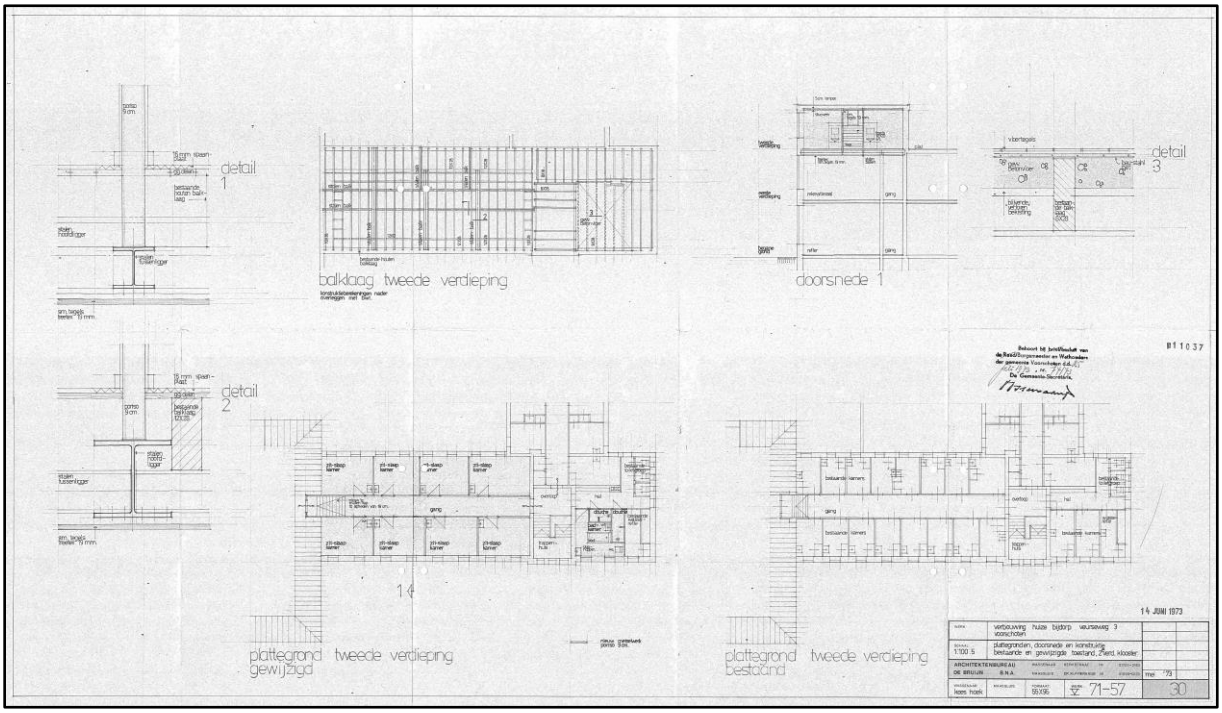

Bouwaanvraag voor verbouwing van de tweede verdieping van het keukengebouw, vergunning 25 juli 1973 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau P.N. de Bruijn. De kleine cellen zijn vervangen door kleine appartementen (zitslaapkamers).

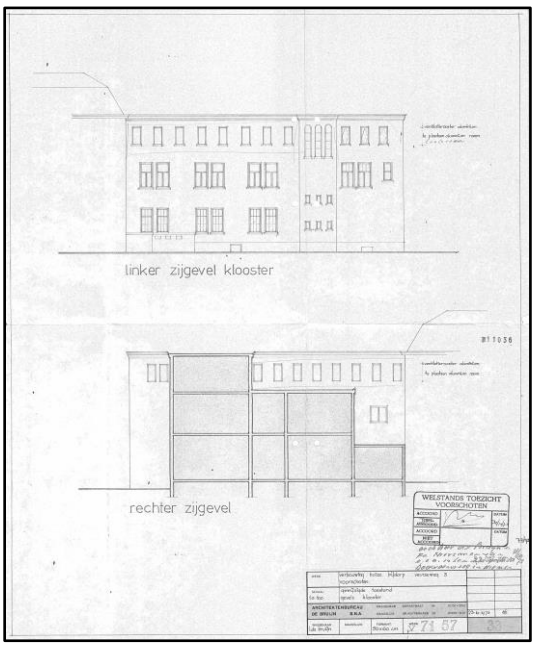

Bouwaanvraag voor verbouwing van de tweede verdieping van het keukengebouw, vergunning 25 juli 1973 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau P.N. de Bruijn.
Op de tweede verdieping zijn aluminium ramen geplaatst.

[2] Gemeente Voorschoten, bouwvergunning 30 mei 1968 (bouw van een lift).

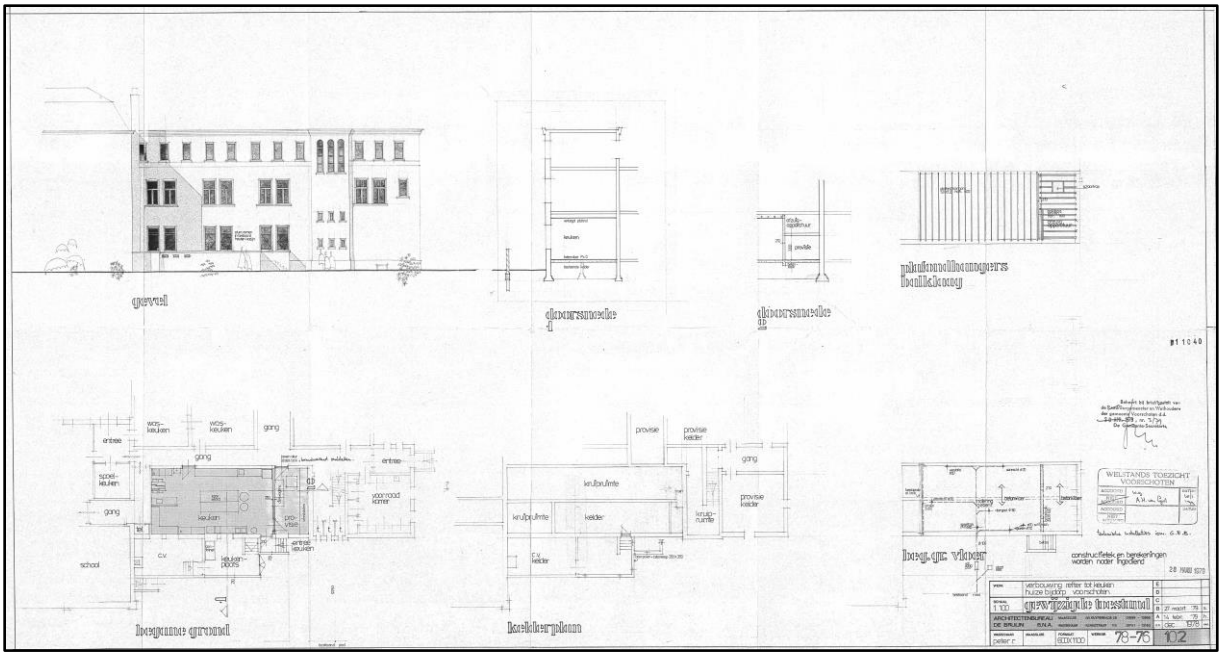

Bouwaanvraag voor verbouwing van de refter op de begane grond tot een keuken, vergunning 28 april 1978 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau P.N. de Bruijn. De ramen zijn vervangen in aluminium.

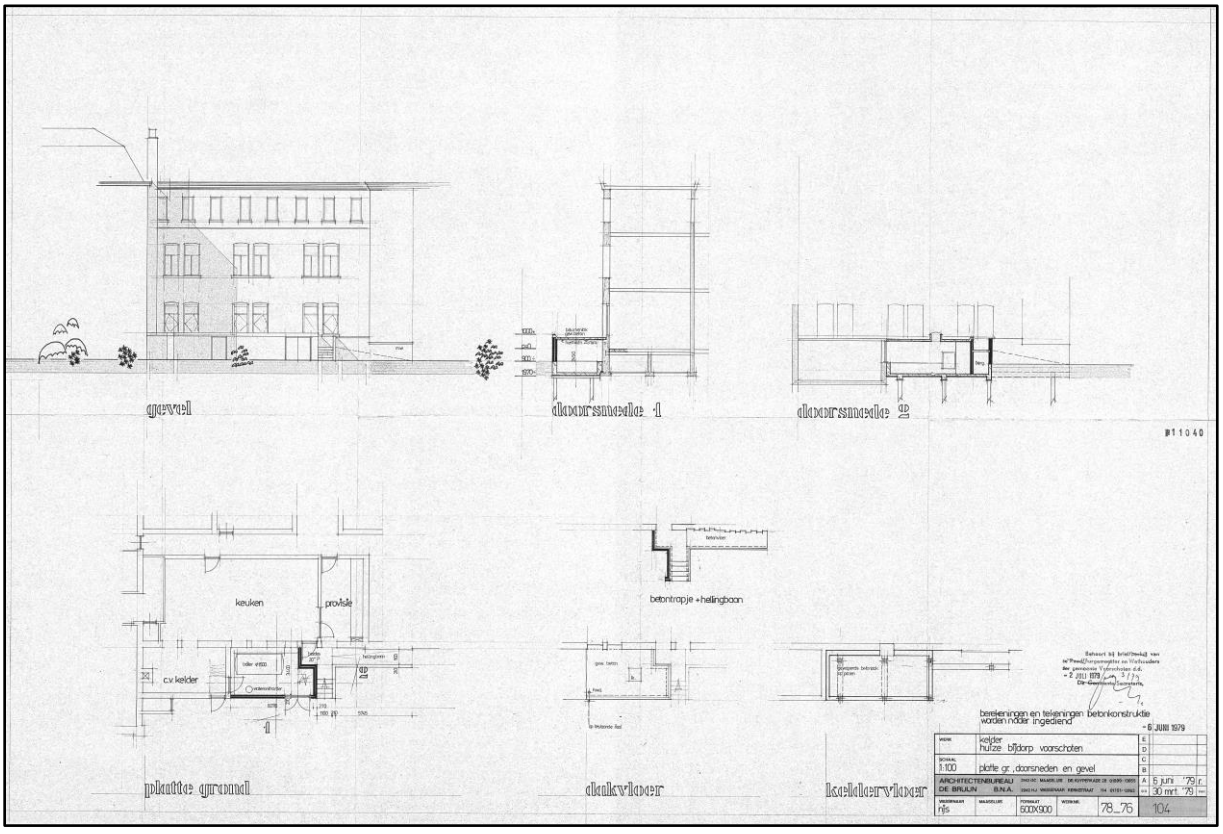

Bouwaanvraag voor uitbreiding van de aanbouw tegen het keukengebouw, vergunning 2 juli 1979 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau P.N. de Bruijn. Het bestaande deel van deze aanbouw bevat een CV-ruimte (1949-'50).

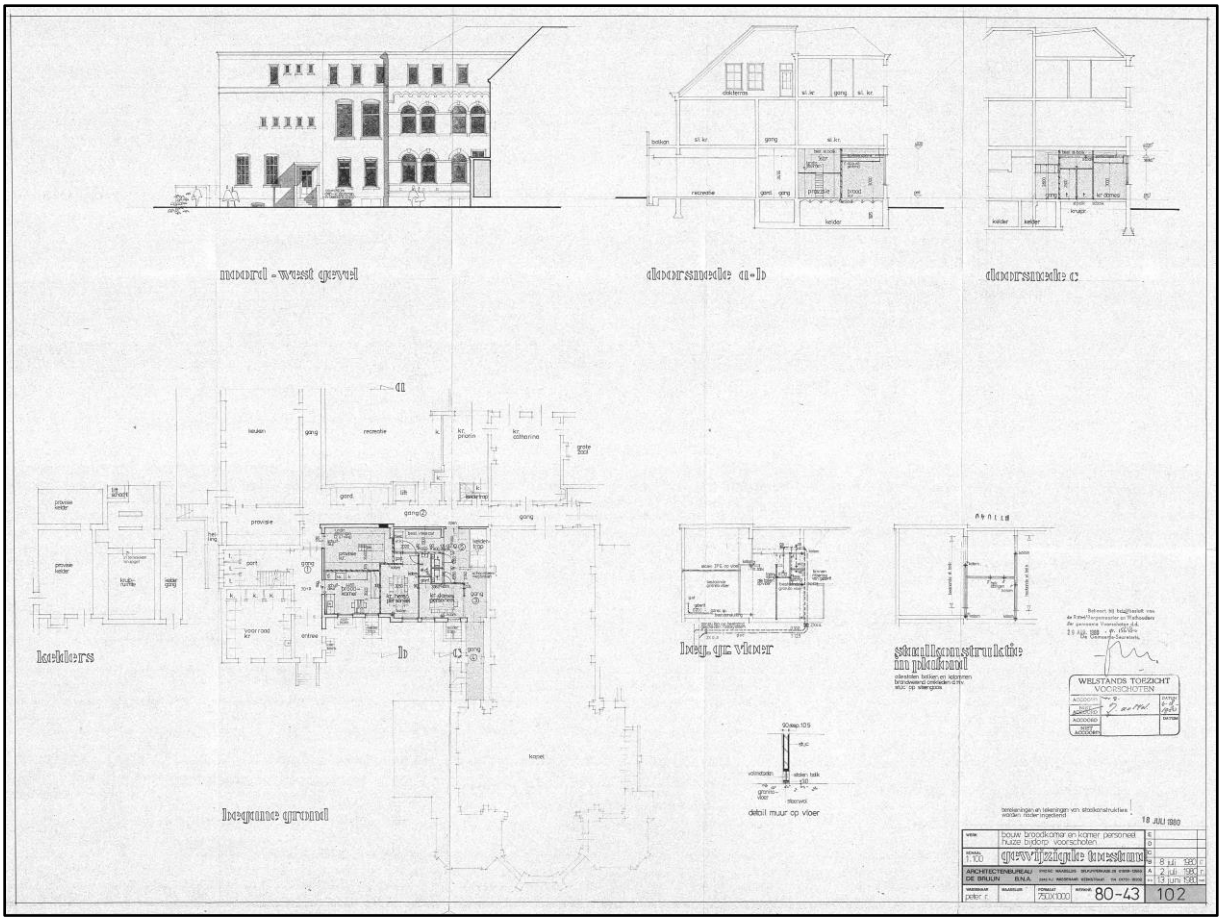

Bouwaanvraag voor herinrichting van de begane grond van een deel van het keukengebouw en landhuis, vergunning 29 augustus 1980 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau P.N. de Bruijn.
Op de begane grond van het keukengebouw bevinden zich de brood- en provisiekamer, in het landhuis kamers. De ramen zijn vernieuwd.

Vanaf de jaren zeventig van de 20ste eeuw hebben in het 'keukengebouw' ingrijpende verbouwingen plaatsgevonden. De vergunning van 1973 betreft een verbouwing van de slaapcellen op de tweede verdieping tot zitslaapkamers. De onderliggende balklaag van naaldhouten balken van 12x28 cm is versterkt door stalen balken, geplaatst onder de gangmuren.
De lage aanbouw tegen de noordgevel is in twee fasen tot stand gekomen, namelijk een cv-kelder in 1949 (kadastrale registratie in 1950) en boilerruimte (vergunning 1979).

In 1995-'96 zijn de leegstaande lokalen op de eerste verdieping en zolders van het pensionaat herbestemd en heringericht tot 'woon- en verpleegeenheden in het klooster- en bejaardenoord Huize Bijdorp' (appartementen). De plannen hiervoor zijn getekend door Topos architecten. Een tweede reeks appartementen kwam tot stand bij de verbouwing in 2002-'04, toen ook het noviciaat ingericht werd tot appartementen. Toen zijn ook de eerste en tweede verdieping van het keukengebouw heringericht tot appartementen. De indeling en interieur-afwerking zijn compleet vernieuwd, uitgezonderd het trappenhuis (1919).

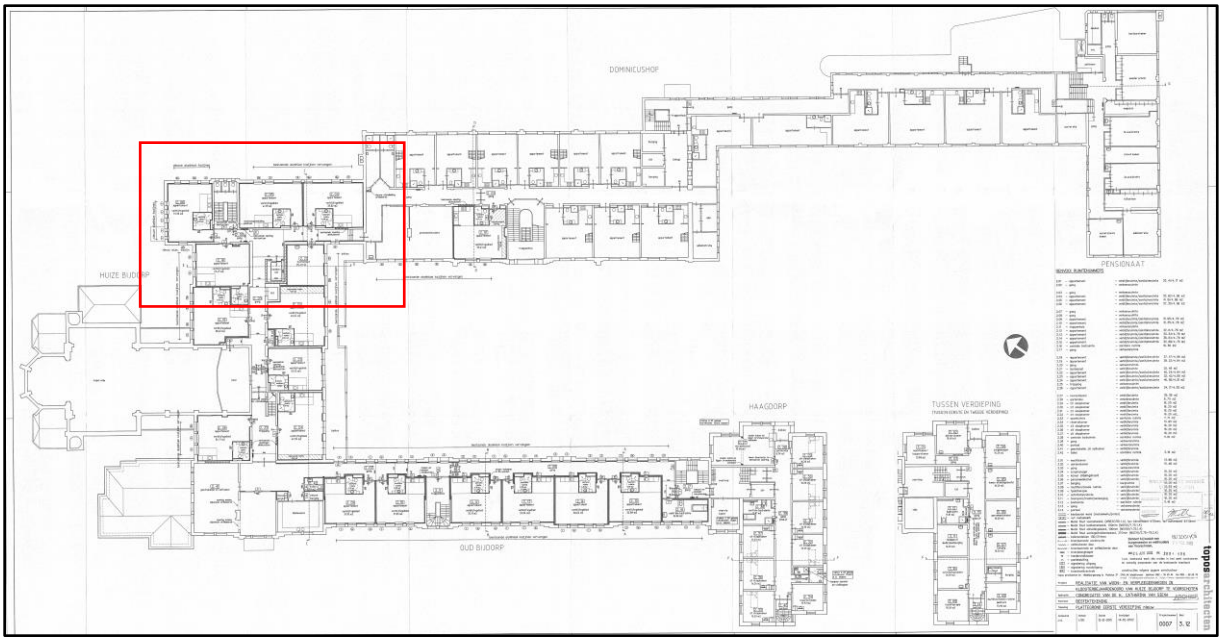

Bouwaanvraag voor herinrichting van de eerste verdieping en zolderverdieping van het hoofdgebouw tot appartementen, vergunning 25 april 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos architecten.
Afgebeeld is de eerste verdieping.

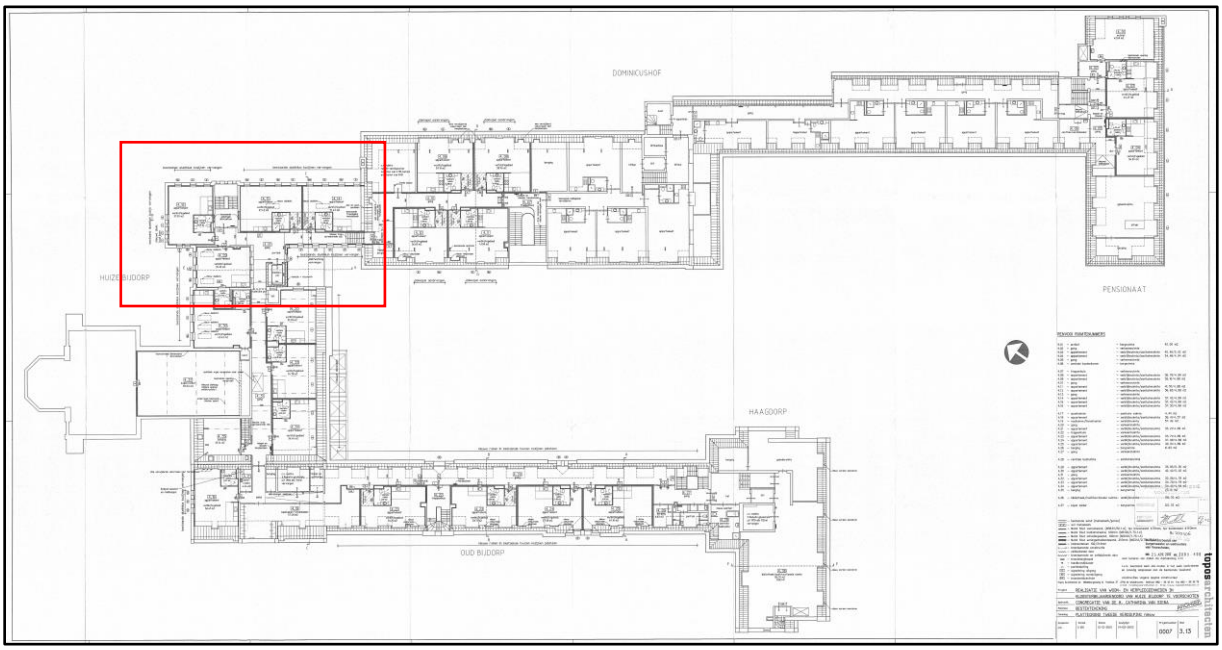

Bouwaanvraag voor herinrichting van de eerste verdieping en zolderverdieping van het hoofdgebouw tot appartementen, vergunning 25 april 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door Topos architecten.
Afgebeeld is de zolderverdieping.

4. Beschrijving exterieur

4.1. Bouwmassa

Het keukengebouw vult de hoek tussen het landhuis (kloostergebouw) en pensionaat. Het bestaat uit een kelder, drie bouwlagen en een plat dak. De versprongen aansluitingen en verschillen in de gevels getuigen van de gefaseerde totstandkoming van het complex.

Links: de westgevel van het 'keukengebouw'. De oorspronkelijke tweelaagsgevel uit 1920 werd afgesloten door een sierlijst, vermoedelijk oorspronkelijk de aanzet voor een kap.
Rechts: aansluiting van het keukengebouw (links) op het landhuis met zijn rondboogvensters (rechts). Beide gebouwen zijn verhoogd met een extra verdieping, respectievelijk in circa 1925 en 1976.

4.2. Gevels

De westgevel bestaat uit twee delen, het terugliggende gedeelte in aansluiting op het landhuis en de kopgevel van de noordvleugel. Van beide geveldelen bestaan begane grond en eerste verdieping uit machinale baksteen in kruisverband (1919), afgesloten door een sierband tussen twee baksteenlijsten. Alle vensters hebben strekse bogen. Het terugliggende deel heeft getoogde vensters met aluminium ramen (1980 en 2002). De kopgevel heeft op de begane grond twee getoogde vensters met negenruitsramen (1919), daarnaast een entree met een portaaltje (1919). Op de eerste verdieping bevinden zich vijf kleine toiletvensters. Alleen de drie aan de rechterzijde zijn origineel, de andere zijn jongere toevoegingen. Eén van de originele vensters is overigens vernieuwd.
De tweede verdieping (circa 1925) bevat drie eenvoudige toiletvensters, voorzien van nieuwe ramen (2002). Daarnaast is een groter venster aanwezig.

De noordgevel is een drielaags langsgevel, opgebouwd in verschillende fasen. De gehele gevel is opgetrokken uit machinale baksteen. Het oudste deel dateert uit 1887. Hier bevinden zich paarsgewijs geplaatste getoogde vensters, voorzien van aluminium ramen (1978). Het gebouw is in 1919 verhoogd tot twee bouwlagen met een drielaags risaliet voor een trappenhuis. De oude gootlijst bestaat uit een band van siermetselwerk. Ook hier bevinden zich paarsgewijs geplaatste vensters. De ramen behoren bij de appartementen uit 2002-'04. Het trappen-

huis heeft toiletvenstertjes (voor de toiletten op de bordessen) en hoge rondboogvensters met glas-in-loodramen. De verhoging uit circa 1925 is herkenbaar aan de reeks enkelvoudige vensters. De ramen zijn vernieuwd in 2002 bij de verbouwing tot appartementen. De beëindiging bestaat uit een bakstenen sierrand.
Tegen de voet van de gevel staan lage aanbouwen, namelijk een cv-ruimte (circa 1973) en een boilerruimte (1979).

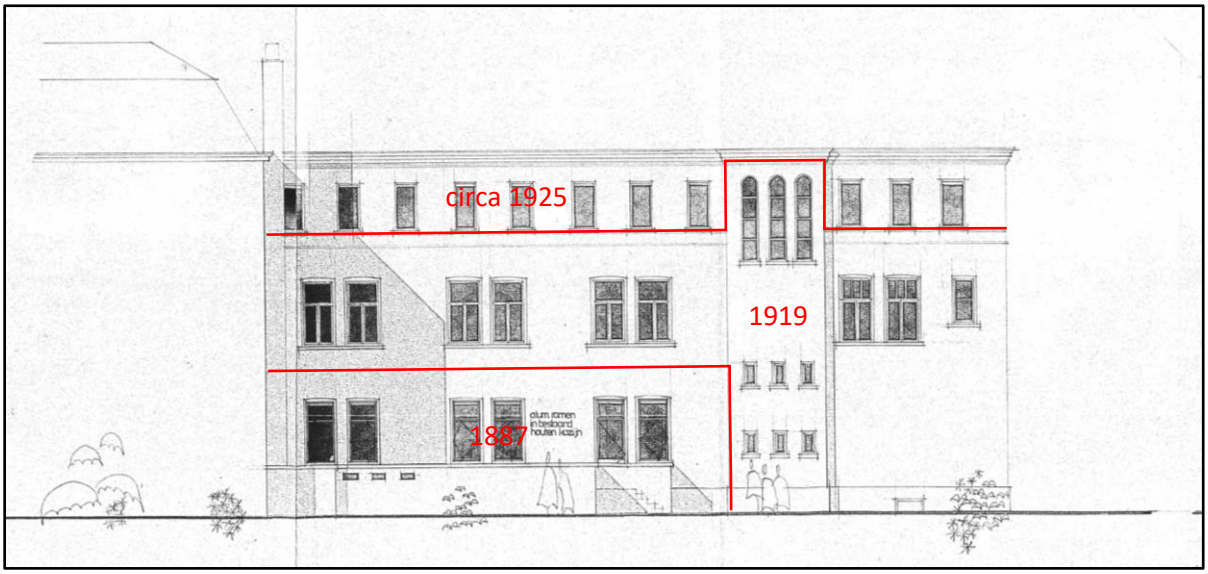

Bouwaanvraag voor verbouwing van de refter op de begane grond tot een keuken, vergunning 28 april 1978 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Het ontwerp is getekend door het architectenbureau P.N. de Bruijn. Afgebeeld is de noordgevel, waarin ingetekend de bouwfasering.

De lage aanbouwen tegen de noordgevel van het keukengebouw, waarin een cv-ruimte en een boilerruimte (circa 1950 en 1979).

De haaks op elkaar aansluitende zuid- en oostgevel van het keukengebouw zijn slechts enigszins zichtbaar vanaf de binnenplaats, waarbij de begane grond schuil gaat achter een aanbouw van de recreatiezaal van het landhuis.
De zuidgevel is een drielaags langsgevel. De begane grond is niet zichtbaar. De eerste verdieping uit 1919 is uitgevoerd in schoon metselwerk. Hij heeft één venster met een strekse boog en een stolpraam (2002). Een profiellijst vormt de beëindiging. Daarboven bevindt zich de tweede bouwlaag uit circa 1925, eveneens opgetrokken uit schoon metselwerk. Hier is sprake

van een reeks enkelvoudige vensters, waarvan de ramen zijn vernieuwd in 2002. De beëindiging bestaat uit een bakstenen sierrand, waarboven een geprofileerde houten boeilijst.
De haaks hierop aansluitende oostgevel is voorzien van een buitenisolatielaag en wit geschilderd pleisterwerk, zodat hij nu (ten onrechte) onderdeel lijkt van het landhuis. De vensters zijn vernieuwd in 2002.

<u>Links:</u> de zuidgevel van het keukengebouw, gezien vanaf de galerij tegen de achtergevel van het landhuis. Hier valt duidelijk te zien dat er sprake was van een tweelaags gebouw (afgesloten door een rollaag en tandlijst) en een ophoging met baksteenprofiellijst en boeiboord, respectievelijk uit 1919 en circa 1925.
<u>Rechts:</u> de noordgevel van het keukengebouw, die tot stand is gekomen in drie opeenvolgende fasen. De begane grond stamt uit 1887, de verdieping met de sierband uit 1919, de tweede verdieping met vensterreeks uit circa 1925.

5. Beschrijving interieur

5.1. Kelder

In het 'keukengebouw' is alleen de uitbreiding uit 1919 onderkelderd. De plattegrond hiervan bestaat uit een gang, geflankeerd door twee provisiekamers. De keldertrap bevindt zich onder het trappenhuis.
De noordelijke provisiekelder en gang (plattegrond Alphaplan, nummers 2 en 3) hebben een balklaag van stalen balken en bakstenen troggewelfjes. Provisiekelder (1) heeft een houten balklaag, voorzien van een vlak stucplafond. De vloeren waren voorzien van gesmoorde plavuizen, deels vervangen door nieuwe tegels (zuidelijke provisiekamer, nummer 2). De wanden zijn gepleisterd en gewit. De noordelijke provisiekamer (1) heeft eenvoudige kelderlichten uit circa 1973, de zuidelijke provisiekamer (2) een buitendeur en een venster met een stolpraam uit 1919.

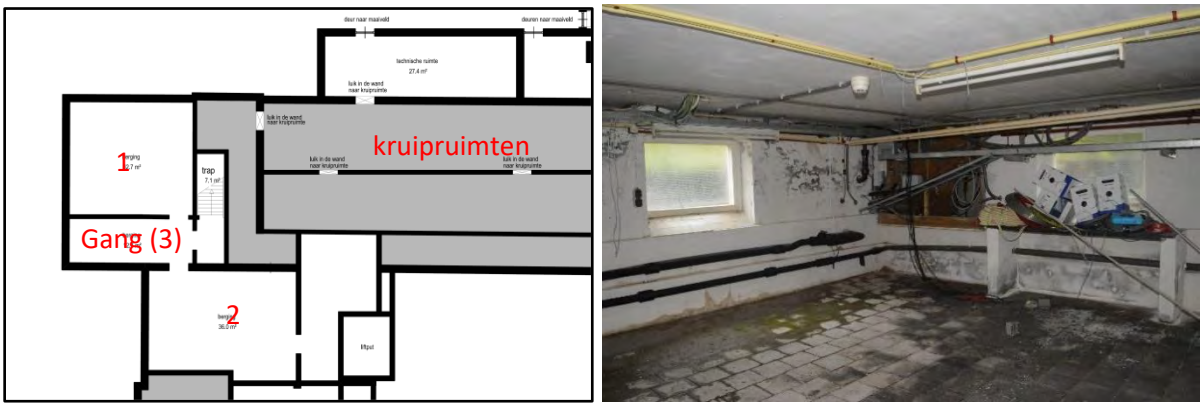

Links: de plattegrond van de kelder van het keukengebouw, opmetingstekening Alphaplan in 2015. De nummering verwijst naar de beschrijving.
Rechts: overzicht van provisiekelder 1 in het keukengebouw (1919). De zoldering bestaat uit een enkelvoudige balklaag met een vlak stucplafond.

Links: overzicht van provisiekelder 2 in het keukengebouw. De zoldering bestaat uit stalen balken met bakstenen troggewelfjes (1919). In de voorgevel bevinden zich een deur en venster met stolpraam.
Rechts: de keldergang (3) in het keukengebouw, gezien naar de voorgevel. De zoldering bestaat uit stalen balken met bakstenen troggewelfjes.

5.2. Begane grond

De begane grond van het keukengebouw heeft als kern de L-vormige gang tussen het pensionaat en het landhuis. Deze gang bestond reeds in 1879, maar is wel meermalen in vorm en afwerking vernieuwd. Vanaf 1887 bevonden zich ter weerszijden van de gang keukenruimten, een eetzaal (verplaatst) en provisieruimten. Deze zijn meermalen herschikt en aangepast. De indeling is nog in belangrijke mate origineel (1919). De huidige interieur-afwerking dateert voornamelijk uit 1970 en later. Er zijn geen bijzonderheden gesignaleerd. Alleen het trappenhuis uit 1919 is nog origineel, inclusief de trap en het glas-in-lood.

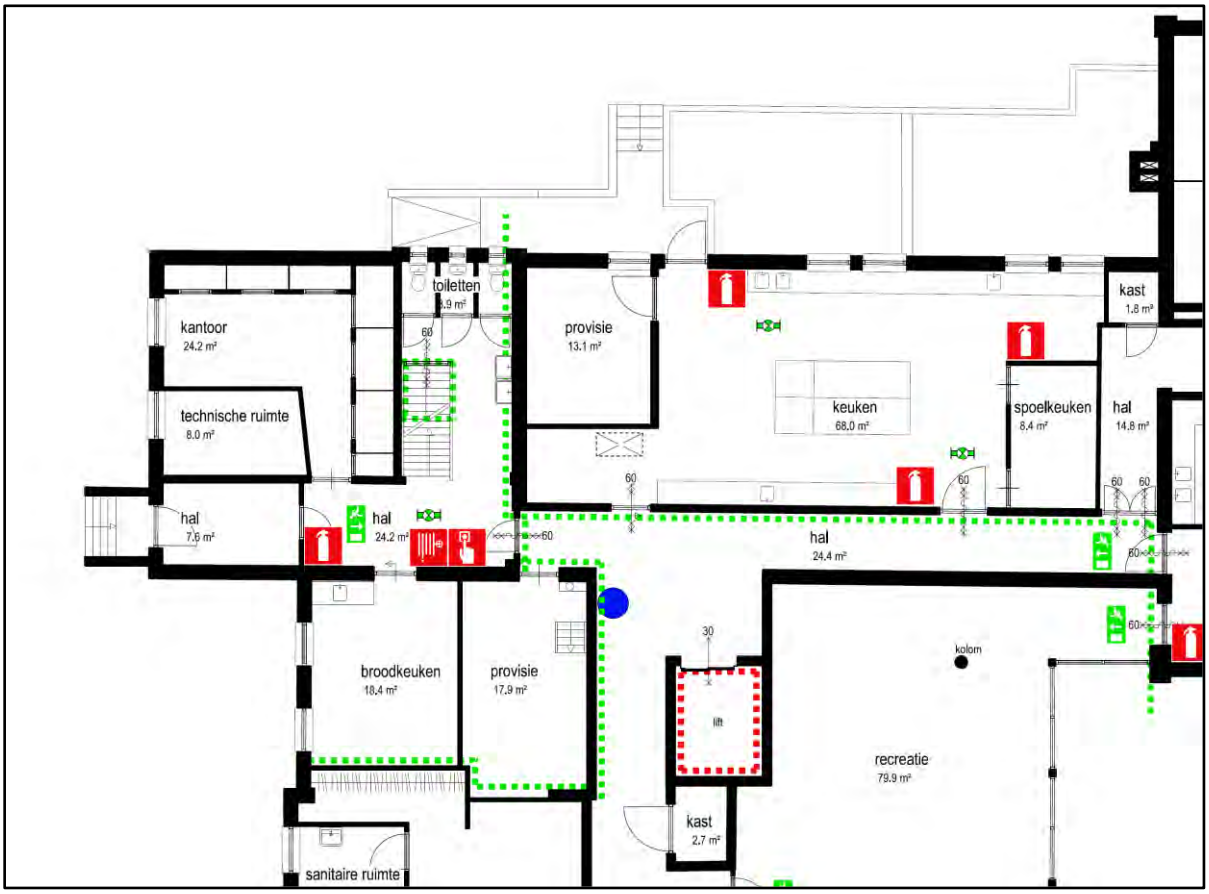

Plattegrond van de begane grond van het keukengebouw, tekening Alphaplan in 2015.

5.3. Eerste en tweede verdieping

De eerste en tweede verdieping zijn in 2002-‘04 opgedeeld in appartementen. Daarbij zijn de indeling en interieur-afwerking geheel vernieuwd. Ook hier is de belangrijkste ruimte het trappenhuis met de trap uit 1919.

<u>Links:</u> de onderste steek van het trappenhuis in het keukengebouw, voorzien van een leuning met een rijk gesneden trappaal. De trap dateert uit 1919, de afwerking uit circa 1980.
<u>Rechts:</u> de drie hoge rondboogvensters in het trappenhuis van het keukengebouw, voorzien van sierlijk glas-in-lood (1919).

Overzicht van de trap in het trappenhuis van het keukengebouw, gezien naar de eerste verdieping.

6. Waardestelling

6.1. Gemeentelijk monument

Het keukengebouw is als onderdeel van het complex Huize Bijdorp sinds 15 oktober 2019 beschermd als gemeentelijk monument onder nummer Z23337.[3] Het beschermde complex bestaat uit het hoofdgebouw (1), wagenschuur met kas en oranjerie (2), moestuin met schuur en tuinmuren (3), wasserij (4), wagenschuur (5), stal (6), park- en groenaanleg met tuinbeelden en begraafplaats (7).

Het keukengebouw behoort tot onderdeel 1, het hoofdgebouw. De beschrijving is zeer uitgebreid. Daarom wordt hieronder alleen de relevante tekst voor het keukengebouw uit de beschrijving en de waardestelling geciteerd.

Beschrijving keukengebouw:

> *"De blokvormige uitbreiding uit 1948 is sober, in (sier)metselwerk opgetrokken onder een plat dak, de vensters recht beëindigd."*[4]

Waardestelling Hoofdgebouw (incl. het keukengebouw):

> *"Het hoofdgebouw aan de Veurseweg 3 is vanwege stedenbouwkundige, landschappelijke, architectuurhistorische, cultuurhistorische en ensemblewaarde voor de gemeente Voorschoten van algemeen belang als onderdeel van het voormalig landgoed Bijdorp:*
> - *Als herinnering aan de ontwikkeling van Voorschoten in het algemeen en de ontwikkeling van buitenplaatsen in Voorschoten in het bijzonder;*
> - *Als ensemble onderdeel, in samenhang met de overige onderdelen van de voormalige buitenplaats, het hoofdgebouw waarop alle andere onderdelen zijn afgestemd;*
> - *Vanwege het in de kern bewaard gebleven landhuis als 17de-eeuws classicistisch herenhuis met ornamentiek uit de 19de eeuw;*
> - *Vanwege het gaaf bewaarde interieurensemble van de oude zaal (woonkamer Fahrensbach, 19de eeuw);*
> - *Vanwege de bijzondere en gaaf bewaarde architectuur van het kloosterensemble, kapel, pensionaat en noviciaat in neogotische stijl.*
> - *Vanwege de sobere, maar stilistisch kenmerkende ornamentiek aan het exterieur, in samenhang met de inrichting van de kapel;*
> - *Als herinnering aan het onderwijs in Voorschoten;*
> - *De middelbare meisjesschool als relatief gaaf bewaard voorbeeld van een school in sober Zakelijk Expressionistische stijl (Nieuwe Haagse School);*
> - *Als herinnering aan het Rooms-Katholieke leven in Voorschoten"*

6.2. Waardestelling

Voor de plaatsing als gemeentelijke monument heeft een 'externe waardestelling' plaatsgevonden, een vergelijking van een beredeneerde selectie van gebouwen en complexen in Voorschoten op basis van hun cultuurhistorische waarden.

[3] https://www.voorschoten.nl/inwoners-voorschoten/beleid-cultureel-erfgoed_41343/

[4] In de beschrijving van het hoofdgebouw als gemeentelijk monument wordt het keukengebouw omschreven als uitbreiding van het pensionaat. De onderbouwing voor de vermeende datering van 1948 is niet duidelijk. Uit de context blijkt wel duidelijk dat het keukengebouw bedoeld wordt.

De plaatsing van het keukengebouw als onderdeel van het hoofdgebouw is gebaseerd op:

- Herinnering aan de geschiedenis van het rooms-katholieke leven in Voorschoten (klooster en school)
- Samenhang als onderdeel van het hele complex van Huize Bijdorp, een landhuis dat in de 19de eeuw is getransformeerd tot een klooster met school.
- Vanwege de bijzondere en gaaf bewaarde architectuur van het kloosterensemble, kapel, pensionaat en noviciaat in neogotische stijl.
- Vanwege de sobere, maar stilistisch kenmerkende ornamentiek aan het exterieur, in samenhang met de inrichting van de kapel.

Hoewel het keukengebouw als 'bouwkundige eenheid' in zijn geheel is beschermd als gemeentelijk monument, hebben niet alle aspecten en onderdelen automatisch dezelfde cultuurhistorische betekenis voor het gebouw. Daarom heeft nog een 'interne waardestelling' plaatsgevonden, waarin een classificatie van waarden plaatsvindt van de samenstellende onderdelen van dit gebouw. Daarbij is steeds de vraag welke onderdelen en aspecten meer of minder bijdragen aan de afleesbaarheid van het 'verhaal van dit specifieke gebouw'. Volgens de methode uit de 'Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek' uit 2009[5] vindt daarvoor een kwalificatie plaats in:

- Hoge monumentwaarden: deze onderdelen/ aspecten zijn van cruciaal belang voor de structuur en/of betekenis van het object ('afleesbaarheid van het verhaal van het gebouw').
- Positieve monumentwaarden: deze onderdelen/ aspecten zijn van belang voor de structuur en/of betekenis van het object.
- Indifferente monumentwaarden: deze onderdelen/ aspecten zijn van relatief weinig of geen belang voor de structuur en/of betekenis van het object.

Samenvatting bouw- en gebruiksgeschiedenis

Belangrijkste beoordelingscriterium bij de interne waardestelling is het 'verhaal van het gebouw', dat is gebaseerd op de bouw- en gebruiksgeschiedenis. Deze geschiedenis is in de voorafgaande hoofdstukken uitvoerig aan de orde geweest, daarom volgt hier een korte samenvatting.

Het keukengebouw is in eerste instantie tot stand gekomen als tweelaags verbindingsgang tussen het landhuis en pensionaat. In 1887 zijn enkele eenlaags aanbouwen tegen deze verbindigsgang gerealiseerd (waaronder een keuken en refter), naar ontwerp van T.L. Kanters. Met de uitbreiding in 1919 kreeg het keukengebouw zijn huidige omvang, voornamelijk bestaande uit twee bouwlagen met een kap. Belangrijkste onderdeel is het trappenhuis, dat in zijn drielaags bouwmassa ook de ontsluiting vormde van de kap. Deze kap is in de jaren twintig vervangen door een extra verdieping, vermoedelijk omstreeks 1925. Beide verdiepingen waren ingericht als slaapcellen, de eerste verdieping is herbestemd tot recreatiezaal. In 1976 is het aangrenzende deel van het landhuis met een verdieping verhoogd.
De keuken en bijbehorende nevenruimten op de begane grond zijn heringedeeld en gemoderniseerd omstreeks 1980. De slaapcellen op de eerste en tweede verdieping zijn in de jaren zeventig vervangen door zitslaapkamers, daarna door appartementen in 2002-'04.

[5] Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Stichting bouwhistorie Nederland, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Atelier Rijksbouwmeester en Rijksgebouwendienst, *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, Den Haag 2009.

Uitgangspunten en waarden

Aan dit gebouw worden voornamelijk positieve monumentwaarden toegekend. Vanouds is er namelijk sprake van een 'ondergeschikte' invulling tussen twee van de belangrijkste onderdelen van het complex (landhuis en pensionaat), begonnen als smalle verbindingsgang. Al spoedig zijn keuken en slaapkamers, daarna nog een extra verdieping toegevoegd ter bestrijding van het voortdurende ruimtegebrek. Het gebouw heeft geen representatieve functie, steeds was de architectuur functioneel en sober.
Het ondergeschikte karakter van het gebouw, gecombineerd met de sobere en functionele architectuur en de vernieuwingen van vrijwel alle ramen leidt in deze waardestelling tot de toekenning van positieve monumentwaarden aan het gebouw als geheel, gerepresenteerd in de massa, gevels en hoofdopzet. Het is immers wel een wezenlijk onderdeel in de ontwikkeling van het huidige complex. De oorspronkelijke vensters en ramen hebben dezelfde waardering als de gevels, dus positieve monumentwaarden. De verhogingen in de jaren twintig hebben het ondergeschikte karakter van de bouwmassa – als een verbindingslid – ten opzichte van landhuis en pensionaat verminderd. Daarom worden aan de tweede verdieping indifferente monumentwaarden toegekend. Ook de gepleisterde afwerking van de oostgevel (binnenhofzijde) krijgt indifferente monumentwaarden, niet alleen vanwege de uitvoering met isolatiemateriaal en stucwerk maar ook door de architectonische 'versmelting' met het landhuis. De zelfstandigheid van het landhuis is hiermee verminderd.

Van de indeling zijn alleen de gang op de begane grond en het trappenhuis van belang. Deze gang gaat als verbinding tussen het landhuis en pensionaat terug tot de eerste opzet van het complex (1879-'80), maar heeft een compleet nieuwe afwerking en uitmonstering gekregen. Als herkenbaar onderdeel van de ontwikkeling – de afleesbare bouwgeschiedenis – worden hieraan positieve monumentwaarden toegekend. Alleen het trappenhuis heeft hoge monumentwaarden, vanwege de kenmerkende opzet en uitvoering gecombineerd met een hoge mate van compleetheid en authenticiteit. De originele trap is behouden, evenals de hoge kleurrijke glas-in-loodramen van het trappenhuis.

De indeling en interieur-afwerking van de verdiepingen uit 2002-'04 hebben indifferente monumentwaarden. De verwachtingen ten aanzien van de draagconstructie – enkelvoudige balklagen zonder afwerking – zijn gering (indifferente monumentwaarden). Deze zijn meermalen aangepast en versterkt. Al in de jaren zestig zijn alle afwerkingen verdwenen.

Begane grond

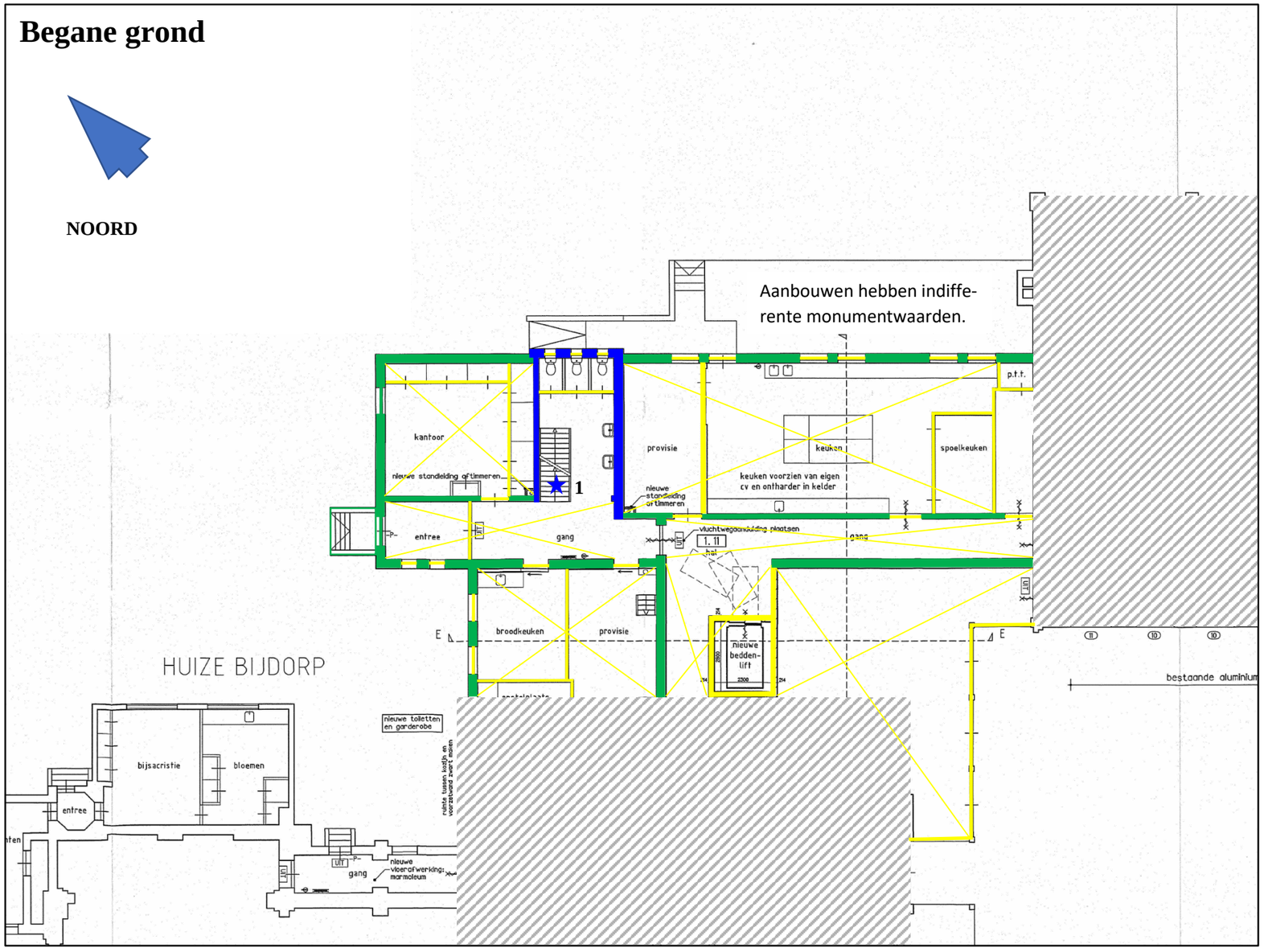

Kelder

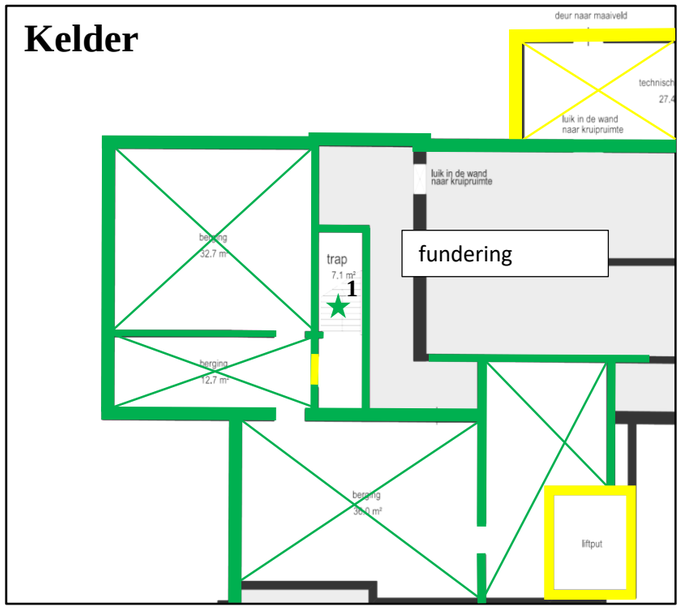

Waardestellingsrepresentatietekening van de kelder en begane grond van het 'keukengebouw' van Huize Bijdorp, ingetekend op een opmetingstekening van Alphaplan uit 2015 en een tekening behorend bij de bouwaanvraag door Topos architecten in 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Sinds 2002 hebben op de begane grond slechts ondergeschikte wijzigingen plaatsgevonden.
Deze tekening is onlosmakelijk onderdeel van de bouwhistorische verkenning (2020) en kan niet zelfstandig gebruikt worden.
De kruizen markeren de plafondafwerking. De bovenliggende constructies – voornamelijk enkelvoudige balklagen van standaard maatvoering en machinale bewerking - hebben indifferente monumentwaarden. Ze zijn bij verbouwingen in de jaren zeventig en 2002 versterkt en aangepast. De oorspronkelijke afwerkingen (stucplafonds/ houten delen) zijn vrijwel zeker verwijderd of sterk beschadigd. Bij ontmanteling moet wel rekening worden gehouden met vondsten.
De nummers verwijzen naar:
Trappen (1).

- hoge monumentwaarden
- positieve monumentwaarden
- indifferente monumentwaarden
- monumentwaarden van plafondafwerking (3 categorieën)
- contour
- interieur-afwerking (3 categorieën)

Eerste verdieping

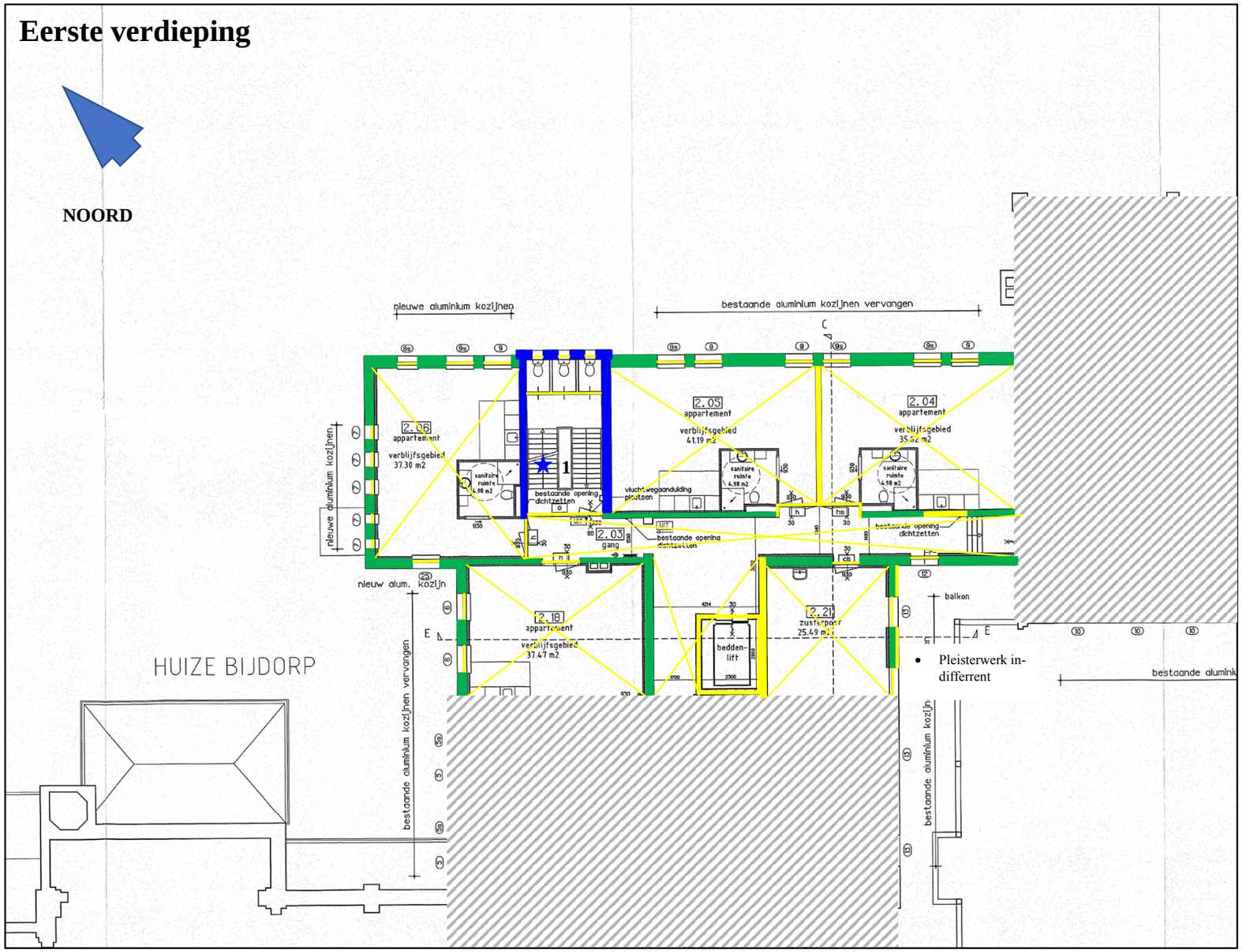

- Pleisterwerk indifferent

Waardestellingsrepresentatietekening van de eerste verdieping van het 'keukengebouw' van Huize Bijdorp, ingetekend op een tekening behorend bij de bouwaanvraag door Topos architecten in 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Sinds 2002 hebben ondergeschikte wijzigingen plaatsgevonden.
Deze tekening is onlosmakelijk onderdeel van de bouwhistorische verkenning (2020) en kan niet zelfstandig gebruikt worden.
De kruizen markeren de plafondafwerking. De bovenliggende constructies – voornamelijk enkelvoudige balklagen van standaard maatvoering en machinale bewerking - hebben indifferente monumentwaarden. Ze zijn bij verbouwingen in de jaren zeventig en 2002 versterkt en aangepast. De oorspronkelijke afwerkingen (stucplafonds/ houten delen) zijn vrijwel zeker verwijderd of sterk beschadigd. Bij ontmanteling moet wel rekening worden gehouden met vondsten.
De nummers verwijzen naar:
Trappen (1).

- hoge monumentwaarden
- positieve monumentwaarden
- indifferente monumentwaarden
- monumentwaarden van plafondafwerking (3 categorieën)
- contour
- interieur-afwerking (3 categorieën)

Waardestellingsrepresentatietekening II/ III

Tweede verdieping

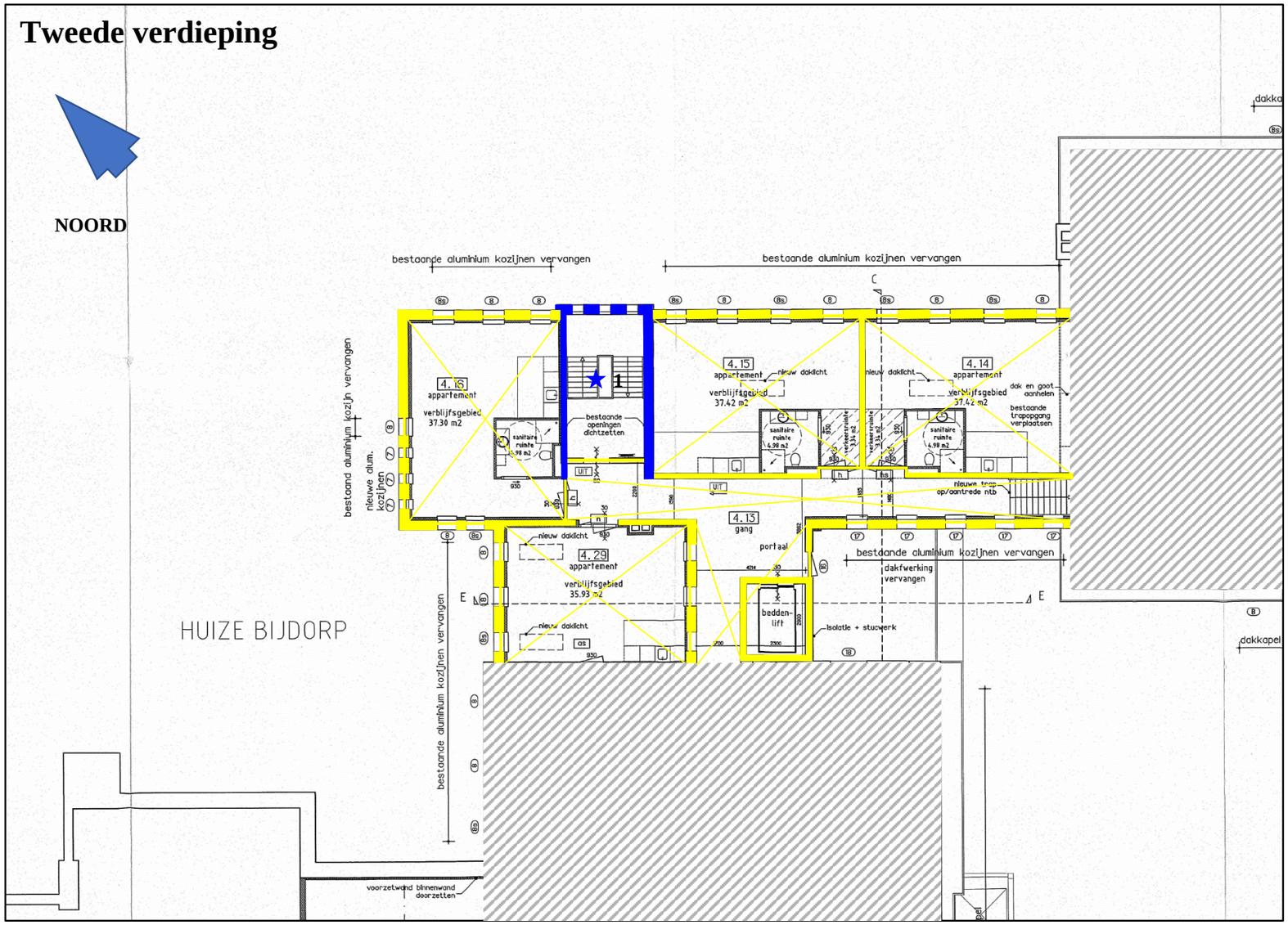

Waardestellingsrepresentatietekening van de tweede verdieping van het 'keukengebouw' van Huize Bijdorp, ingetekend op een tekening behorend bij de bouwaanvraag door Topos architecten in 2002 (gemeente Voorschoten, bouwvergunningen). Sinds 2002 hebben ondergeschikte wijzigingen plaatsgevonden.
Deze tekening is onlosmakelijk onderdeel van de bouwhistorische verkenning (2020) en kan niet zelfstandig gebruikt worden.
De kruizen markeren de plafondafwerking. De bovenliggende constructies – voornamelijk enkelvoudige balklagen van standaard maatvoering en machinale bewerking - hebben indifferente monumentwaarden. Ze zijn bij verbouwingen in de jaren zeventig en 2002 versterkt en aangepast. De oorspronkelijke afwerkingen (stucplafonds/ houten delen) zijn vrijwel zeker verwijderd of sterk beschadigd. Bij ontmanteling moet wel rekening worden gehouden met vondsten.
De nummers verwijzen naar:
Trappen (1).

- hoge monumentwaarden
- positieve monumentwaarden
- indifferente monumentwaarden
- monumentwaarden van plafondafwerking (3 categorieën)
- contour
- interieur-afwerking (3 categorieën)